

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-32-308-317>

УДК 378.147.091.322

Теплова Олена Юріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Вінниця, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8763-891X>

teple@yandex.ua

Мозгальова Наталія Георгіївна,

доктор педагогічних наук, професор,

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Вінниця, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7857-7019>

mozgaliovan@gmail.com

Мартинюк Анна Анатоліївна,

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

Вінниця, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6215-5759>

ann_martinyuk97@ukr.net

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Стаття розкриває проблему вивчення музично-теоретичних дисциплін, їх значення у процесі навчання майбутніх викладачів музичного мистецтва. Однією із важливих проблем сучасності є модернізація форм і методів їх викладання у вищій школі. Така задача цілком реалізується застосуванням інноваційних методів навчання. Основою професійних якостей музиканта є його практична діяльність, що вимагає належного рівня теоретичної підготовки, а саме знань з теорії та історії музики, сольфеджіо, гармонії, аналізу музичних творів. Їх здобуття є метою музично-теоретичних дисциплін. Доцільними інноваційними формами роботи у курсі перелічених предметів, на нашу думку, є метод проєктів, брейн-ринг, «мозковий штурм» та інші. Не зважаючи на те, що розробка даного питання особливо розповсюджена у шкільній освіті, інноваційні методи навчання є актуальними і для вищої школи. Вони передбачають самостійну роботу студентів, сприяють розвитку професійних, дослідницьких та творчих якостей здобувачів освіти. Також варто відзначити застосування під час занять технічних засобів (аудіо та відео матеріалів, нотних редакторів, програм для написання музики), що є доцільним під час вивчення різних предметів, як музично-теоретичних (теорія музики,

сольфеджію, гармонія), так і музично-історичних (історія музики). Набуті студентами знання та практичні уміння будуть необхідними для власної музично-педагогічної роботи, допоможуть використовувати методи інноваційного навчання у сфері освітньої діяльності.

У процесі дослідження постало необхідним застосування наступних методів: синтезу, що дозволяє зрозуміти цілісність інноваційних методів навчання у розмаїтті їх форм, метод порівняння, що здійснює визначення відмінних рис. Узагальнення, як один із методів дослідження, відображує загальні особливості специфіки інноваційного навчання. Їх використання дозволяє розкрити зміст інноваційних форм у сфері педагогіко-мистецької діяльності, який полягає у нестандартних лекційних і практичних заняттях, науковому пошуку матеріалу, використанні комп'ютерних засобів. Не дивлячись на те, що дане питання неодноразово підіймалось в науковій думці, методи інноваційної освіти у контексті предметів музично-теоретичного комплексу і досі залишаються малодослідженими.

Ключові слова: інноваційні методи; музично-теоретичні дисципліни; вчитель музики.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Система освіти сьогодення позначена стрімкими змінами, пошуками нових форм та методів навчання. Така ситуація властива як сфері навчання в цілому, так і закладам мистецького спрямування зокрема. Формування професійної особистості майбутнього вчителя музики є багатоскладовою системою, що поєднує теоретичні знання та практичні вміння, необхідні для фахової діяльності. Відтак, розуміння особливостей стилів та жанрів музичного мистецтва, специфіки художньо-історичного процесу, ерудованість категоріях теорії музики, сольфеджію, гармонії, ці та інші знання закріплюються під час занять з музично-теоретичних дисциплін, основними завданнями яких є розвиток музичної пам'яті, мислення, слуху, естетичного смаку, творчих здібностей, уяви, які є потрібними для професійної діяльності музиканта. Враховуючи зростання технічного процесу, розширення інформаційного простору, навчальна практика потребує введення новацій. Одними із форм, що реалізують поставлену задачу є інноваційні технології. Разом з тим питаннях впровадження у практику викладання музично-теоретичних дисциплін і досі залишається відкритим. Тому нам здається актуальним дослідити його.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі аналізу літератури, що стосується питання методики викладання музично-теоретичних предметів, впровадження інноваційних технологій у заняття з цих дисциплін ми виявили, що дана проблема знаходиться під пильною увагою дослідників. Зокрема, їх застосування у вищій школі стало об'єктом дослідження О. Волошиної [4], П. Сауха [16] та інших. О. Бордюк вказує, що інноваційні технології – це процес пошуку, який тісно пов'язаний з розвитком

нетрадиційних форм, методів і засобів навчання, заснованих на перевагах інфокомунікативних технологій [1, с. 42–43]. Питання інноваційних методів та їх значення для студентів-музикантів аналізувала Ю.Мережко [12], яка наголошує на формуванні необхідних для інноваційної діяльності особистісних (велика працездатність, уміння витримувати дію сильних подразників, високий емоційний статус, готовність до творчості) і спеціальних якостей (знання нових технологій, володіння новими методами навчання, уміння розробляти проекти, аналізувати і виявляти причини недоліків). Питання інноваційних технологій у системі навчання вищої школи є пріоритетним та потребує подальшого впровадження вітчизняними дослідниками.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті полягає у розкритті значення інноваційних технологій під час вивчення музично-теоретичних предметів.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

- схарактеризувати інноваційні форми роботи на заняттях з музично-теоретичних дисциплін;
- проаналізувати традиційні та інноваційні форми роботи у процесі навчання майбутніх вчителів музики;
- акцентувати увагу на значенні музично-теоретичних дисциплін.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Професійна діяльність музиканта поєднує різні вміння, що необхідні для роботи педагога, диригента, керівника хорового колективу, викладача музичного інструмента, лектора-музикознавця. Формування фахових компетентностей, необхідних для музично-педагогічної діяльності, залежить від рівня теоретичних знань. Результатом їх вивчення є набуття ерудованості у питаннях теорії музики, художніх смаків, орієнтування в загальнокультурних явищах. Таким чином, на заняттях з музично-теоретичних дисциплін реалізуються наступні завдання:

- володіння теоретичними основами музичного мистецтва;
- активізація пізнавальної діяльності, аналітичного мислення, застосування методу пошуку та опрацювання інформації;
- вміння аналізувати інформацію на професійну тематику, синтезувати її та застосовувати у педагогічній діяльності.

Поєднання названих завдань навчальній практиці дозволяє ефективно реалізовувати музично-педагогічні вимоги, формувати фахові компетентності модернізувавши педагогічний процес. Важливе значення у цьому належить інноваційним методам, які можуть застосовуватись у різних формах: усно, письмово, індивідуально та колективно, реалізовуватись у навчальний час або позаурочно. П. Саух класифікує інноваційні методи наступним чином:

а) які забезпечують опанування навчального предмета (словесні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні);

б) які стимулюють та мотивують навчально-наукову діяльність (навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження, експерименти, конкурси, вікторини тощо);

в) методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності (опитування, залік, іспит, контрольна робота, тестові завдання, питання для самоконтролю, у т. ч. через комп'ютерні освітні системи) [16, с. 433].

Зупинимось детальніше на питанні інноваційної методики викладання дисциплін музично-теоретичного циклу, яке на нашу думку передбачає поєднання оновлених форм передачі знань та розвитку творчих здібностей студентів. Інноваційний підхід до навчання передбачає посилення в освітньому процесі використання інформаційно-комунікативних технологій, що дозволяють ефективно засвоювати новий матеріал та розв'язувати освітні завдання. Серед них ми виділяємо: «мозковий штурм», метод проєктів, інтерв'ю та інші.

Здобута інформація під час дисципліни «Теорія музики» реалізуються практично на заняттях сольфеджіо. Впродовж усього періоду навчання, від початкової до вищої ланки професійної освіти спостерігаємо синтез цих предметів: теоретичні знання необхідні для сольфеджування, співу романсів та пісень з акомпанементом або без нього, слухового аналізу, запису музичного диктанту. Зокрема, інтонування мелодії композиції, транспонування нотного тексту, володіння навиком читання з листа вимагає підготовчої теоретичної бази, що розкриває суть та специфіку названих завдань. У процесі роботи необхідно аналізувати структуру музичного тексту, ладові особливості, тональний план, інтонаційні труднощі. Того ж вимагає і розвиток слухових навичок, що перш за все передбачає розуміння будови акорду, який визначається на слух, ладо-функціональних особливостей. Визначення на слух музичних елементів можливе в тональності та від звуку, гармонічно та мелодично. Також до форм, метою яких є розвиток слуху варто віднести роботу з багатоголоссям, що передбачає слідкування за одним із голосів, характеристика, що стосується функцій акордів у художніх прикладах. Синтез усіх перерахованих досягнень необхідний для музичного диктанту, що вимагає взаємозв'язку записаного і почутого та закріплює здобуті навички. Цю форму роботи можна виконати зі створенням тексту диктанту студентами самостійно. Зокрема, найпопулярнішими нотними редакторами є FINALE та SIBELIUS, що допоможуть швидко його надрукувати. Педагог може вказати студентам, які інтонаційні чи ритмічні труднощі повинні бути використані у диктанті, або залишити це на розсуд виконавця роботи.

Однією з інноваційних технологій є олімпіада. Така форма організації освітнього процесу дозволяє виявити рівень знань з дисциплін, визначити проблемні місця, а також підвищити інтерес студентів до занять. Завдання з сольфеджіо можуть включати музичний диктант, слуховий аналіз, тести з теорії та історії музики, а також інші письмові форми роботи, що перевіряють рівень знань учнів. Важливим є залучення творчих завдань. Наприклад, написати роботу у формі

есе на задану викладачем тему. Зазначимо, що студентська олімпіада складається з трьох частин та передбачає наступне: підготовку студентів до участі, власне проведення олімпіади, перевірку робіт та їх спільний аналіз.

«Гармонія» є не менш важливою дисципліною у музично-теоретичному курсі. Студенти засвоюють поняття акордів, особливості їх сполучень, поєднуючи теоретичні та практичні завдання: вирішення гармонічних задач письмово, а також гра послідовностей, секвенцій, модуляцій. Вправи, що використовуються у дисципліні «Гармонія» тісно переплітаються з сольфеджіо, наприклад, визначення на слух акордових послідовностей. Однією з ефективних інноваційних форм є гра. Її застосування дозволить виявити «білі плями» у знаннях з метою їх заповнення професійною інформацією, а конкурентне змагання посприяє їх бажанню до саморозвитку. Брейн-ринг, що передбачає використання технічних засобів, націлена на активізацію пізнавальної та інтелектуальної роботи студентів. Вона передбачає працю в команді, метою якою є дати правильну відповідь в межах зазначеного часу. За їх кількістю обирається переможець. Така форма роботи розвиває творчі здібності студентів, закріплює здобуті знання, а також сприяє розвитку комунікативних навичок. Її проведення є доцільним як на заняттях з однієї базової дисципліни, наприклад, з сольфеджіо, теорії музики, гармонії, так і в об'єднанні в блоки питання з музично-теоретичних та музично-історичних предметів.

Формою роботи, що направлена на розвиток творчих здібностей студентів є створення твору у стилі епохи. Вона передбачає композиторську стилізацію. Її виконанню передують підготовчий етап, що передбачає розповідь викладача про особливості жанру, стильові ознаки, розгляд музичних прикладів, аналізу їх характерних засобів виразності. Створення студентами композицій, по-перше закріплює здобуту ними теоретичну базу та, по-друге, сприяє кращому розумінню загально естетичних тенденцій, що є характерними як для епохи в цілому, так і для конкретного автора зокрема.

«Історія музики» та «Аналіз музичних творів» є базовими дисциплінами для формування професійних навичок музикантів. Зокрема, розуміння особливостей жанру, стилю композитора, сприйняття засобів музичної виразності, що застосовуються у творах, її драматургії. Це необхідно для інтерпретації музичної композиції, занять зі спеціальності, публічного виступу, а також для подальшої власної педагогічної діяльності.

Метод проєкту, що належить до інноваційних технологій, передбачає самостійну роботу студентів, пошук ними інформації, подальше порівняння їх презентації та обговорення результатів. Така форма направлена на розвиток професійних, дослідницьких та комунікативних якостей, а також розкриває творчий потенціал студента, орієнтується на його інтереси, посилює захоплення предметом. Дана форма буде актуальною для різних предметів музично-теоретичного циклу. Проєкт може виконуватись самостійно або групою студентів. Результатом методу є вирішення зазначеного навчального питання та представлення його у вигляді доповіді, презентації, відеоролика, а також викладений на веб сторінках. Педагог

ставить задачу, визначає проблему, яку необхідно вирішити. В її ролі може бути конкретний композиторський твір або стиль автора в цілому, певний період творчості, розгляд питання інтерпретації.

Також до інноваційних технологій віднесемо метод інтерв'ю, що передбачає збирання інформації у формі діалогової взаємодії. Він застосовується для доповнення, уточнення, розширення відомостей. Такий метод може поєднуватись із формою гри. Наприклад, моделюється ситуація, при якій береться інтерв'ю у відомого композитора, музикознавця, виконавця. Для цього інтерв'юер повинен мати ґрунтовні знання про його творчість, композиторський метод, детально продумати питання, які би розкрили такі відомості. Результати цього завдання також можуть бути викладені за допомогою електронних засобів.

Систему інноваційних методів доповнюють інтегровані заняття. Найчастіше вони застосовуються в початковій ланці освіти, однак, на нашу думку, є доцільними і у вищій школі. Інтегрованими є заняття, які поєднують інформаційні відомості із різних предметів, що формують цілісне розуміння об'єкту, який вивчається, підвищують рівень ерудиції студентів. Вони передбачають наступні рівні підготовки: виявлення міжпредметних зв'язків, їх синтез та побудова інтегративної структури. Інтегровані методи навчання є особливо доцільними у курсі «Історії музики».

«Мозковий штурм» – метод, що дозволяє висловлювати думки усім учасникам без їх критикування. Таку форму роботи можна провести за наступним планом:

1. Оголошується тема, записується посередині дошки або аркуша паперу. Наприклад, «Романтизм як напрямок в мистецтві».
2. Студенти отримують завдання: «Пригадайте інформацію, яку ви знаєте з даного питання».
3. Далі викладач вислуховує твердження студентів. Їх думки не коментуються: правильно чи неправильно.
4. Педагог запитує: «Щодо якої інформації ви сумніваєтесь?»
5. Мозкова атака закінчена. Далі підводиться підсумок. Аналізуючи все, що повідомили студенти з теми, учитель розуміє рівень засвоєння знань.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Модернізація освіти у закладах вищої освіти є актуальною проблемою сьогодення, що підіймається у роботах багатьох авторів, які діляться досвідом, наголошують на оновленні форм та методів навчання, синтезі теорії та практики, традиційних прийомів з інноваційними. Таке поєднання забезпечить виховання висококваліфікованих фахівців музичного мистецтва. Музично-теоретичні дисципліни є важливим компонентом професійних навичок вчителя музики: грамотний запис нотного тексту, знання правил музичної грамоти, володіння методикою аналізу музичних творів, засобів виразності, розуміння стилю та жанру. Зважаючи на перелічені вимоги поруч із традиційними, інноваційні методи навчання

актуалізуються, як важливий компонент діяльності майбутнього викладача. Інноваційний підхід до вивчення музично-теоретичних дисциплін передбачає застосування таких форм як метод проєкту, інтерв'ю, брейн-ринг та інших, що сприяють посиленню самостійної роботи студентів, дослідницьких та комунікативних здібностей, посилюють інтерес до навчання. Отже, інноваційні методи навчання реалізують поставлені сучасністю вимоги підвищення професійного рівня.

Перспективою подальших наукових розвідок є розробка інноваційних методів та їх впровадження у широку мистецько-педагогічну практику.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Большакова, І., Пристінська, М. *Інтегроване навчання: тематичний та діяльнісний підходи* [online]. Доступно: <<https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>> [Дата звернення 22 Лютого 2022].

2. Бордюк, О.М., 2015. Науково-методичні засади впровадження курсу «Інформаційно-комунікаційні технології в мистецькій освіті». *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 1, 226–231.

3. Воєвідко, Л.М., 2021. Проблеми сучасної музичної педагогіки у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту педагогіки НАПН України*, 31, 208–224.

4. Волошина, О.В., 2014. *Педагогіка інновацій у вищій школі*, [online]. Вінниця. Доступно: <https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_4/voloshina2.pdf> [Дата звернення 11 Лютого 2022].

5. Гаврілова, Л.Г., 2017. Професійна компетентність майбутніх учителів музики як педагогічний феномен. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2 (77), 71–81.

6. Джура, О.Ф., 2005. *Теоретичні засади та педагогічні засоби підготовки професійного музиканта у творчій спадщині Б. Яворського* [online]. Доступно: <<http://referatu.net.ua/newreferats/7569/181268>> [Дата звернення 11 Лютого 2022].

7. Дубінець, І.В., 2006. Музично-теоретичні дисципліни в процесі підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва: цілі і задачі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*, 3, 95–99.

8. Ключко, А.О., 2018. Інтегрований підхід як сучасна форма організації навчального процесу [online]. Доступно: <https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/klochko_a_integrated_approach_as_a_modern_form_of_learning_process..pdf> [Дата звернення 12 Лютого 2022].

9. Мозгальова, Н.Г., Мартинюк, А.А., Бондарчук, О.П., 2022. Дистанційне навчання у формуванні фахової компетентності музикантів. *«Наукові перспективи»* [online], 1(19), 499–507. Доступно: <<http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1032/1031>>. [Дата звернення 15 Лютого 2022].

10. Мозгальова, Н.Г., 2014. Творчо-професійний потенціал формування успішної особистості майбутніх учителів музики. *Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту педагогіки НАПН України, 1(16)*, 112–116.

11. Мережко, Ю.В., 2017. Інноваційна діяльність як складова професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі* [online], (1). Доступно: <<https://mmod.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/18>>_ [Дата звернення 15 Лютого 2022].

12. Побережна, Г.І., Щериця, Т.В., 2019. *Проблеми інтегрованого викладання музично-теоретичних дисциплін у педвузах* [online]. Доступно: <<http://studentam.net.ua/content/view/7367/97/>>_ [Дата звернення 16 Лютого 2022].

13. Саух, П.Ю. ред., 2011. *Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи*. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка.

INNOVATIVE APPROACHES TO THE STUDY OF MUSIC-THEORETICAL DISCIPLINES IN THE SYSTEM OF TRAINING FUTURE TEACHERS OF THE ART OF MUSIC

Olena Teplova,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8763-891X>
teple@yandex.ua

Nataliia Mozghalova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7857-7019>
mozgaliovan@gmail.com

Anna Martyniuk,

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6215-5759>
ann_martinyuk97@ukr.net

Abstract. This article reveals the issues of music-theoretical disciplines, their importance in the training future teachers of music. It should be noted that one of the important problems of the present time is the modernization of forms and methods of teaching thereof in higher education. This task is implemented through the use of innovative methods. The basis of a musician's professional qualities is practical activities, which require an appropriate level of theoretical training, namely knowledge of the theory and history of music, solfeggio, harmony, analysis of musical works and

the acquisition thereof determines the aim of music-theoretical disciplines. In our opinion, the method of projects, brain-ring, "brainstorming" etc. are expedient innovative forms of work in the course of teaching the aforementioned subjects. Despite the fact that the research in this field is especially common in school education, innovative teaching methods are relevant for higher education. They provide for independent work of students, promote the development of professional, research and creative qualities of learners. It is also worth noting that the application of technical means (audio and video materials, music editors, music writing program) is useful when studying various subjects, both music theory (music theory, solfeggio, harmony) and music history (history of music). The knowledge and practical skills acquired by students will be necessary for their own musical and pedagogical work and will enhance the introduction of innovative methods of teaching in the field of educational activities. In the process of research we applied the following methods: synthesis, which allowed comprehension of the integrity of innovative teaching methods in a variety of forms; the method of comparison, which enabled the definition of distinctive features; generalization, as one of research methods, which reflects the general features of the specifics of innovative learning. The use of aforementioned methods allows to reveal the content of innovative forms in the field of pedagogical and artistic activities, notably delivering non-standard lectures and practical classes, scientific research of material and the use of ICT. Despite the fact that this issue is being under research, the methods of innovative education in the context of subjects belonging to the music-theoretical complex, are still unexplored.

Keywords: innovative teaching methods; music-theoretical disciplines; music teacher.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bolshakova I., Prystinska M. *Intehrovane navchannia: tematychnyi ta diialnisnyi pidkhody* [Integrated learning: thematic and activity approaches] [online]. Dostupno: <<https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>> [Data zvernennia 22 Liutoho 2022].
2. Bordiuk, O.M., 2015. Naukovo-metodychni zasady vprovadzhennia kursu «Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v mystetskii osviti» [Scientific and methodological principles of implementation of the course "Information and communication technologies in art education"]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, 41, 226–231.
3. Voievidko, L.M., 2021. Problemy suchasnoi muzychnoi pedahohiky u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Problems of modern music pedagogy in the training of future teachers of music]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: zb. nauk. pr. Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka, Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy*, 31, 208–224.

4. Voloshyna, O.V., 2014. *Pedahohika innovatsii u vyshchii shkoli* [Pedagogy of innovation in higher education] [online]. Vinnytsia. Dostupno: <https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_4/voloshina2.pdf> [Data zvernennia 11 Liutoho 2022].

5. Havrilova, L.H., 2017. Profesiina kompetentnist maibutnikh uchyteliv muzyky yak pedahohichni fenomen [Professional competence of future music teachers as a pedagogical phenomenon]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka*, 2 (77), 71–81.

6. Dzhura, O.F., 2005. Teoretychni zasady ta pedahohichni zasoby pidhotovky profesiinoho muzykanta u tvorchii spadshchyni B. Yavorskoho [Theoretical principles and pedagogical means of training a professional musician in the creative heritage of B. Yavorsky] [online]. Dostupno: <<http://referatu.net.ua/newreferats/7569/181268>> [Data zvernennia 11 Liutoho 2022].

7. Dubinets, I.V., 2006. Muzychno-teoretychni dystsypliny v protsesi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva: tsili i zadachi [Music-theoretical disciplines in the process of training future teachers of music: goals and objectives]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, 3, 95–99.

8. Klochko, A.O., 2018. Intehrovanyi pidkhid yak suchasna forma orhanizatsii navchalnoho protsesu [Integrated approach as a modern form of organization of the educational process] [online]. Dostupno: <https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/klochko_a_integrated_approach_as_a_modern_form_of_learning_process..pdf> [Data zvernennia 12 Liutoho 2022].

9. Mozghalova, N.H., Martyniuk, A.A., Bondarchuk, O.P., 2022. Dystantsiine navchannia u formuvanni fakhovoi kompetentnosti muzykantiv [Distance learning in the formation of professional competence of musicians]. *Naukovi perspektyvy* [online], 1(19), 499–507. Dostupno: <<http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/1032/1031>> [Data zvernennia 15 Liutoho 2022].

10. Mozghalova, N.H., 2014. Tvorcho-profesiinyi potentsial formuvannia uspishnoi osobystosti maibutnikh uchyteliv muzyky [Creative and professional potential for the formation of a successful personality of future music teachers]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: zb. nauk. pr. Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka, Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy*, 1(16). 112–116.

11. Merezko, Yu.V., 2017. Innovatsiina diialnist yak skladova profesiinoy pidhotovky maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Innovative activity as a component of professional training of future teachers of music art]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi* [online], (1). Dostupno: <<https://mmod.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/18>> [Data zvernennia 15 Liutoho 2022].

12. Poberezhna, H.I., Shcherytsia, T.V., 2019. Problemy intehrovanoho vykladannia muzychno-teoretychnykh dystsyplin u pedvuzakh [Problems of integrated teaching of music-theoretical disciplines in pedagogical universities] [online]. Dostupno: <<http://studentam.net.ua/content/view/7367/97/>> [Data zvernennia 16 Liutoho 2022].

13. Saukh, P.Iu. red., 2011. *Innovatsii u vyshchii osviti: problemy, dosvid, perspektyvy* [Innovations in higher education: problems, experience, prospects]. Zhytomyr: ZhDU im. I. Franka.